

Den tyske Rigsværdistigningsafgift.

Af

Helge Smith.

Den tyske Rigsstempellov af 15. Juli 1909 bestemmer i sin § 90, at der inden 1. April 1912 skal indføres en Rigsafgift af den ufortjente Værdistigning ved Grundstykker (Zuwachssteuer^{*)}), der vil være at paaligne saaledes, at den kan ventes at indbringe et Aarsudbytte af mindst 20 Millioner Mark. De Kommuner, hvor der inden 1. April 1909 var en Værdistigningsskat i Kraft, skulde i 5 Aar efter Rigsafgiftens Ikrafttræden beholde det indtil dette Tidspunkt opnaaede Gennemsnitsudbytte af den hidtidige Afgift. Indtil Loven om Rigsværdistigningsafgiften traadte i Kraft, skulde Rigsstempelafgiften paa Overdragelse af Ejendomsret over i Indlandet liggende Grundstykker og af Rettigheder, for hvilke de Grundstykker vedrørende Forskrifter gælde^{**}), opkræves med 100 % Tillæg. Efter Lovens Ikrafttræden skulde denne Stempelafgift hvert sjette Aar underkastes en Undersøgelse i Forbundsraadet og for de følgende 6 Aar nedsættes med

^{*)} Et Forslag om Værdistigningsafgift paa bevægelig Kapital, som fremsattes under Forhandlingerne om Finansreformen, opgav man.

^{**}) Rigsstempelovens Tarifnummer 11.

Nationaløkonomisk Tidsskrift. XXXIX.

Den tyske Rigsværdistigningsafgift.

Af

Helge Smith.

Den tyske Rigsstempellov af 15. Juli 1909 bestemmer i sin § 90, at der inden 1. April 1912 skal indføres en Rigsafgift af den ufortjente Værdistigning ved Grundstykker (Zuwachssteuer^{*)}), der vil være at paaligne saaledes, at den kan ventes at indbringe et Aarsudbytte af mindst 20 Millioner Mark. De Kommuner, hvor der inden 1. April 1909 var en Værdistigningsskat i Kraft, skulde i 5 Aar efter Rigsafgiftens Ikrafttræden beholde det indtil dette Tidspunkt opnaaede Gennemsnitsudbytte af den hidtidige Afgift. Indtil Loven om Rigsværdistigningsafgiften traadte i Kraft, skulde Rigsstempelafgiften paa Overdragelse af Ejendomsret over i Indlandet liggende Grundstykker og af Rettigheder, for hvilke de Grundstykker vedrørende Forskrifter gælde^{**}), opkræves med 100 % Tillæg. Efter Lovens Ikrafttræden skulde denne Stempelafgift hvert sjette Aar underkastes en Undersøgelse i Forbundsraadet og for de følgende 6 Aar nedsættes med

^{*)} Et Forslag om Værdistigningsafgift paa bevægelig Kapital, som fremsattes under Forhandlingerne om Finansreformen, opgav man.

^{**}) Rigsstempelovens Tarifnummer 11.

Nationaløkonomisk Tidsskrift. XXXIX.

det Beløb, hvormed Udbyttet af Værdistigningsafgiftens gennemsnitlige Aarsudbytte oversteg 20 Mill. Mark*).

Det Løfte, som blev givet ved denne — enstemmig vedtagne — Paragraf, er opfyldt ved »Zuwachsteuergesetz« af 14. Februar 1911. Den sjældne Enstemmighed, hvormed Indførelsen af en Rigsværdistigningsafgift i 1909 blev besluttet i Princippet, var vel til Dels en Frugt af en almindelig Anerkendelse af det sunde og retfærdige i Værdistigningsafgiftens Princip og maa forsaavidt betragtes som en Triumf for de Teoretikere (Adolph Wagner og hans Skole) og Politikere, som har ført Kampen for de socialpolitiske Skatteteorier og deres Gennemførelse i Praksis bl. a. ved en Beskatning paa Konjunktur- og Monopolgevinster. Men naar de mange modstridende Interesser, som er repræsenterede i den tyske Rigsdag, den Gang samlede sig om at knæsatte Værdistigningsafgiften, var de direkte Motiver dog meget forskellige. De Partier, som gennemførte Finansreformen i sin Helhed**), var ikke kede af at faa sat en lille demokratisk Fjer paa denne, og Modstanderne saa i Værdistigningsafgiften en Skat, som opfyldte deres Fordringer.

Fra et mere teoretisk Synspunkt maatte det betragtes som en Fordel at faa det raa Omsætningsstempel paa $\frac{2}{3}$ ‰ af Værdien delvis eller helt erstattet med den langt mere nuancerende Værdistigningsafgift. Det gøres jo med ikke ringe Ret gældende mod det

*) Rigsværdistigningslovens § 69 ændrer Bestemmelsen om Stempelafgiftens Nedsættelse; Grænsen blev 25 Millioner og Reguleringen foretages hvert tredje Aar, det midlertidige Tillæg beholdes til 1914.

**) Se om denne Adolph Jensen: Det tyske Riges Finansreform (Nationaløkonomisk Tidsskrift 1909, S. 564 ff.).

»raa« Omsætningsstempel, at Afgiften rammer baade onde og gode, baade dem, der sælger med Tab, og dem, der indkasserer svimlende Gevinster.

Enstemmigheden opretholdtes ikke, til Loven om Værdistigningsskatten var gennemført. De mange modstridende egoistiske Hensyn, som gør sig gældende overfor saa indgribende en Lovgivningsforanstaltning som den, her var Tale om, lod sig ikke under halvandet Aars Debat holde i Baggrunden af de foran berørte mere almindelige Hensyn, der havde medført den enstemmige »principielle« Tilslutning. Tværtimod vilde tilsidst ingen af Partierne rigtig vedkende sig Loven; mod den stemte ved den endelige Afstemning Socialdemokraterne og en Del af de frisindede, fordi Skatten i den Skikkelse, den havde faaet, syntes dem altfor svag (og for en stor Del ogsaa fordi der var blevet tilstaaet Landsfyrsterne Frihed for Skatten), desuden nogle Medlemmer af Centrum og enkelte konservative. Man synes oprindeligt at have tænkt sig, at det var en saare let Sag at udarbejde og gennemføre en Lov om Rigsværdistigningsskat og var i Grunden meget utaalmodig over, at den ikke hurtigere blev gjort færdig. Den berømte tyske Grundighed, der en Tid syntes at være ved at svigte, kom dog lidt efter lidt til sin Ret. Baade Kommissionsbehandlingen i Sommeren 1910 og den derpaa følgende Behandling i Rigsdagen Vinteren 19¹⁰/₁₁ var meget grundig, og samtidig voksede der en kæmpemæssig Literatur*) om

*) Her skal med Forbigaaelse af den Literatur, der omhandler Værdistigningsafgifter i Almindelighed, nævnes følgende Skrifter og Afhandlinger om »Rigsværdistigningsskatten«: Dr. jur. Boldt: Die Wertzuwachssteuer. Ihre bisherige Gestaltung in der Praxis

Skatten op. Forhandlingerne om Skatten bidrog ikke til at gøre Loven mere retliniet og enkeltløbet, end den var efter Regeringsforslaget. Det er selvfølgelig i og for sig meget svært at indrette en Værdistigningsafgift for saa stort og i sine enkelte Dele saa forskelligartet et Land som det tyske Rige, og Formen for Skatten: Omsætningskatten er ikke den nemmeste at behandle. Naar dertil saa kom, at Skatten skulde fordeles mellem Rige, Enkeltstater og Kommuner, og at Gennemførelsen af Rigsloven for en Del skal reguleres ved »Ausführungsgesetze« i Enkeltstaterne under Hensyntagen i Overgangsperioden til de bestaaende Kommunal-Skatteordninger — ja, saa vil det sikkert forstaas, at dette nye Led i tysk Skattevæsen alt i alt er blevet et vanskeligt Tema at behandle, saavel i Teori som i Praxis.

---

als Gemeindesteuer und ihre Bedeutung als Reichssteuer unter Beteiligung der Gemeinden. 3. Oplag. Dortmund 1909. Samme: Das Reichszuwachssteuer-Gesetz gesehen in der von der Reichstagskommission beschlossenen Fassung. (Begge meget anvendelige ved Detailstudium over Loven). Stier-Somlo (Bonn): Grundsätzliches und Tatsächliches zur Wertzuwachssteuer, Jahrbücher f. Nat. u. Stat. 1909, S. 1—51. Karl Diehl (Freiburg i B.): Zur Kritik der Reichswertzuwachssteuer, Jahrbücher f. Nat. u. Stat. 1910, S. 289—336. (Afgjort Modstander af Loven). — Bürgermeister in Halberstadt H. Weissenborn: Die Besteuerung nach dem Wertzuwachs, ins besondere die direkte Wertzuwachssteuer. Berlin 1910. (Tilhænger af »Vurderingsafgiften«). — Magnus Biermer (Giessen): Die indirekte und die direkte Wertzuwachssteuer, Giessen 1910, (ogsaa Tilhænger af »Vurderingsafgiften« og derfor skarp kritisk overfor Loven). — Freiherr Leuckart von Weissdorf: Entwicklung und Ergebnisse der Wertzuwachsbesteuerung im Königreich Sachsen, Leipzig 1911, indeholder bl. a. en fyldig Literaturfortegnelse. — Sidst men ikke mindst skal nævnes Cuno: Zuwachssteuergesetz, Textausgabe mit Anmerkungen, München 1911; giver et fortrinligt Resumé af Lovens Historie og vigtigste Bestemmelser og bringer selve Loven forsynet med udførlige Noter.

Ser man bort fra de Begivenheder og Forhold, som staar i Forbindelse med selve Rigsfinansreformens Gennemførelse i 1909, maa det siges, at Grundlaget, hvoraf Rigsværdistigningsafgiften ret uformodet skød op, var den kommunale Skattepolitik. Indtil Vinteren 1910 havde af ca. 80000 tyske Kommuner 652 indført Grundværdistigningsskat; blandt disse halvsyvende hundrede Kommuner var Berlin (Marts 1910) og største Delen af dens Nabokommuner, desuden Stettin, Breslau, Magdeburg, Altona, Flensborg, Kiel, Kredsen Lauenborg (hele Hertugdømmet), Hannover, Dortmund, Gelsenkirchen, Cassel, Frankfurt a. M. (Maj 1904), Wiesbaden, Duisburg, Essen, Cöln (Juli 1905), Saarbrücken, Leipzig, Braunschweig, Hamburg (1908). Denne Udvikling, som tidligst begyndte i Kongeriget Sachsen, og hvis første store Erobring var Frankfurt a. Main, er bleven fostret og næret dels af finanspolitiske, dels og ikke mindst af socialpolitiske Motiver; »die Bodenreformer« med deres Fører Damaschke besidder i Tyskland paa samme Maade som vore hjemlige Georgeister, med hvem de dog ikke maa identificeres m. H. t. Tankegang, en voksende Magt over Politikerne. De har tillagt Værdistigningsskatten en betydelig social-politisk Virkning, 3: Indflydelse paa Grundspekulationen og Byggeriet, saaledes at Boligforhold, og hvad dermed hører sammen, skulde faa en socialt heldigere Skikkelse end nu.

Det kan dog ingenlunde siges, at Rigsværdistigningsskatten kommer som en faktisk eller logisk nødvendig Følge af Indførelsen af de kommunale Værdistigningsafgifter eller af de herigennem opnaaede Resultater. Vedtagelsen af de kommunale Værdistignings-

afgifter er sket i Tiden siden 1903, altsaa i Løbet af knapt de 8 sidste Aar, og de allerfleste Steder er Ordningen kun højst et Par Aar gammel; et meget stort Antal Byer indførte Værdistigningsafgift i 1910 i den Formening derved at faa en bedre Stilling overfor Rigsafgiften. Resultaterne af de kommunale Værdistigningsafgifter har i Grunden været meget beskedne. Finansielt har de saa nogenlunde tilfredsstillet, om end Indtægten har været stærkt svingende, hvilket selvfølgelig hænger sammen med Afgiftens Form som indirekte Omsætningsafgift; men nogen Revolution i de kommunale Budgetter har den ingenlunde bragt. Endmindre har Afgifterne virket revolutionerende paa Bolig- og Bebyggelsesforhold; Skatten synes egentlig hverken at have hæmmet eller fremmet Byggeriet. Forøvrigt spiller Skattens Form ogsaa her en Rolle, hvorom senere.

Samtlige kommunale Værdistigningsskatter i det tyske Rige er nu fra 1. April 1911 traadt ud af Kraft; men da Rigsværdistigningsskatten, som traadte i Kraft samme Dato, virker tilbage til 1. Januar 1911, var de kommunale Skatters Saga i alt væsentligt endt paa denne sidstnævnte Dag og Rigsskattens begyndt.

Værdistigningsafgiften efter den tyske Rigslov af 1911 opfylder det ofte opstillede Krav, at kun en realiseret Værdistigning beskattes. Den er en indirekte Omsætningsskat, som vel hviler paa Værdistigningen, men kun opkræves, naar der ved Salg af Grundstykker opnaas en højere Pris end den Erhvervelsespris, der er betalt. Normalt er Overdragelsen af Grundstykket Forudsætningen for Skattepligten, men for at forhindre

Omgaaelse. er det bestemt, at Skatten forfalder et Aar efter, at Salget er sket, selv om ingen Overdragelse har fundet Sted, og Skatten beregnes efter det Tidspunkt, da Forretningen er indgaaet, saaledes at en Udskydelse af Overdragelsen ikke beskytter for Skatten. Sker der i dette Aar flere Handler om det paagældende Grundstykke, beregnes Skatten efter den sidste Afhændelse, alle Omsætningerne er skattepligtige, men behandles som en Enhed, og de forskellige Købere hæfter tilsammen for Skatten. — Rettigheder, for hvilke den borgerlige Rets Regler om Grundstykker gælder — først og fremmest »Erbbaurecht« og »Erbpachtrecht« — behandles overfor Værdistigningsskatten som Grundstykker. — Mod Omsætningsafgiften er det ofte indvendt, at den kan omgaaes ved, at Grundejendomme overtages af Ejendomsselskaber, og at Selskabsandelene saa omsættes i Stedet for selve Ejendommene. Denne Form for Omgaaelse af Skatten søger Loven at forhindre ved at bestemme, at Skatten opkræves af den Værdistigning, der maatte fremkomme ved Omsætning af Andele (Rechten an dem Vermögen) i forskellige Selskaber, hvis Formue bestaar i Grundstykker, saafremt Selskabets Formaal enten er Udnyttelse af Grundstykker, eller det er dannet for at spare Skatten. Som Udnyttelse af Grundstykker betragtes ogsaa Bebyggelse og Udlejning. (Aktieselskabers og Kommanditaktieselskabers Aktier er undtagne fra denne Beskatning).

Skatten betales ikke, naar Salgsprisen ved bebyggede Grundstykker ikke overstiger 20,000 Mark, ved ubebyggede ikke 5000 Mark, og Sælgeren (sammen med sin Ægtefælle) i det sidste Aar ikke har haft

mere end 2000 Mark i Indkomst og ikke driver erhvervsmæssig Handel med Grundstykker.

Skatten betales ikke ved Ejendomsoverdragelser, hvor Værdistigningen ikke bliver omsat i Penge, f. Eks. ved Arvefald, Bortskænkning, Indbringelse i Ejendomsfællesskab o. lign. Tilfælde.

Skattepligtig er ifølge Lovens § 1 den Værdistigning, som er opstaaet »uden Ejerens Medvirken«; i det oprindelige Forslag stod: »den ufortjente Værdistigning«. Der har staaet megen Strid, om hvilket Udtryk der er bedst; begge er de negative og dækker ikke direkte den Tankegang, hvortil de refererer sig. Dette bliver imidlertid af mindre Betydning, da Loven i de følgende Paragrafer detaillert angiver, hvorledes den skattepligtige Værdistigning skal beregnes af den samlede Stigning, og Reglen i § 1 nærmest bliver en almindelig Vejledning til Forstaaelse af Lovens Mening.

Det praktiske Spørgsmaal om Udsondringen af den »fortjente« Værdistigning fra den »ufortjente« er fælles for alle Arter af Værdistigningsafgift. Der er ved Indretningen af de direkte Afgifter en Tendens til at tage Problemet lidt overfladisk og trække Grænsen meget raat; omvendt er der ved Indretningen af de indirekte Afgifter en Tendens til at være altfor pinlig nøjagtig og til at give meget detaillerede og derfor indviklede Regler om Beregningen af den skattepligtige Stigning. Den tyske Lovs Regler blev ganske sikkert alt for indviklede og tillige for gunstige for Grundejerne: »Som skattepligtig Værdistigning gælder Forskellen mellem Erhvervsprisen og Afhændelsesprisen«, hedder det i Lovens § 8, hvorpaa der i det følgende

gives en Række Regler om, hvorledes de nævnte Priser skal bestemmes. De i § 8 omhandlede Erhvervelses- og Afhændelsespriser er altsaa ikke de faktisk betalte Priser, men Købs- og Salgssummer med forskellige Tillæg og Fradrag. Ved at regne med disse kunstigt fastsatte Priser og ud fra dem bestemme Værdistigningen skal man naa til den Værdistigning, som er opstaaet »uden Ejerens Medvirken«.

En »Ejendoms« Pris kan, foruden Prisen for Jord og Bygninger omfatte Betalingen for bevægelige Genstande som Maskiner, for de paa Jorden staaende Planter: Høsten, Træbestanden i Skovene, Vinstokke o.l. Værdien af disse Ting drages fra Prisen (saavel Erhvervelses- som Afhændelsesprisen), ligesom Værdien af Byrder, der hviler paa Jorden: Tjenesteydelser, Servitutter o.l. Men Bygningernes Værdi medregnes, og Loventager altsaa allerede som Følge heraf ikke direkte Sigte paa at ramme Bevægelserne i selve »den nøgne Jords Værdi«. I Tilfælde hvor ingen egentlig Pris er aftalt, træder i Prisens Sted Grundstykkets Værdi, den saakaldte »gemeiner Wert« : den Værdi, som Grundstykket efter sin objektive Beskaffenhed har for enhver Besidder i Modsætning til den subjektive Værdi, den enkelte tillægger det.

Til Erhvervelsesprisen, beregnet efter det ovenstaaende, kan der dernæst fastsættes en Række Tillæg (efter Lovens § 14), hvorved Afstanden fra Salgsprisen formindskes:

1) Som paaløbne Omkostninger ved Erhvervelsen 4 % af Erhvervelsesprisen, eller hvis det lokale sædvanemæssige Mæglergebyr paaviselig er betalt med et højere Beløb, da dette.

2) I Fald en Hypotekcreditor har erhvervet Grundstykket ved Tvangsauktion, Summen af den eventuelt bortfaldne Fordring, dog kun indtil den Værdi, som Grundstykket havde paa den Tid, da Tvangsauktionen fandt Sted eller, hvis Værdien paa den Tid, da Fordringen blev »indskrevet«, var højere, da Værdien paa dette sidstnævnte Tidspunkt.

3) Hvad der er anvendt til Bygninger og øvrige varige Forbedringer ogsaa af land- og skovbrugsøkonomisk Art, dog kun forsaavidt de ikke tjener de almindelige Vedligeholdelser af Bygningerne eller den løbende Drift af Jorden. Bygningerne eller Forbedringerne maa paa den Tid, da Afhændelsen sker, være til Stede. Hvad der ikke mere er til Stede, har efter Lovgiverens Mening ikke nogen Indflydelse paa Værdistigningen.

4) Hvad der er anvendt til Vejbygning og andre Samkvemsmidler samt til Kloakanlæg, og hvad der er betalt i Ydelser og Bidrag til saadanne Foranstaltninger. — Ved opdyrkede Moser, Sumpe, Øde- og Hedeland tillades særlige Tillæg (Lovens § 15).

Hvad der derudover bekostes paa Ejendommen, og som teoretisk set burde medregnes for at finde »den ufortjente Værdistigning«, har man ment det altfor omstændeligt at gøre særlig Rede for i hvert enkelt Tilfælde. Man har i Stedet for givet Ret til at gøre de saakaldte »Pauschal«tillæg, skønsmæssige Tillæg, der andrager visse Procenter aarlig af Erhvervesprisen med Tillæg efter de foran nævnte Punkter 1, 2 og 3 og Lovens § 15, men kun for de sidste 40 Aar af Besiddelsestiden (og i Tiden indtil 1925 kun Tiden efter $\frac{1}{1}$ 1885). Tillægene er af for-

skellig Størrelse for Grundstykker med Agerjordsværdi og med Byggegrunds Værdi. (Som Grænse for Agerjordsværdien er sat 100 Mark pr. ar, for Vinbjærge 300 Mark, indbefattet de ovennævnte Tillæg). Til Værdien under Agerjordsgrænsen kan lægges 2,5 %; det samme Tillæg gives for Jorden til Byggegrundsværdien indtil de 100 (resp. 300) Mark, for det overskydende kun 2 % ved ubebyggede og 1,5 % ved bebyggede Grundstykker. Ved ubebyggede Grundstykker, der ikke bebygges, og hvor Besiddelsestiden kun er 5 Aar, reduceres Procenttillæggene til det halve.

M. H. t. de forskellige Tillæg er der givet en vis Valgfrihed i Beregningsmaaden, saaledes at denne bliver saa lidt indviklet som mulig. Gennem Tillægene og Fradragene naar man til Tiltrædelsesprisen (Einstandspreis), fra hvilken der gaas ud ved Beregningen af den ved Afhændelsen opnaaede Værdistigning.

Fra Afhændelsesprisen kan drages:

1) Den Del af Salgsomkostningerne (incl. de gængse Mægleromkostninger), som falder den hidtidige Ejer til Last.

2) Det Beløb, som Aarsudbyttet af Grundstykket er mindre end 3 % af Erhvervelsesprisen med Tillæg for Omkostninger, bortfaldne Hypoteker og Bygninger; dog kan Fradraget kun beregnes for 15 sammenhængende Aar og kan altsaa højst — f. Eks. ved en Byggeplads, der ligger ganske øde og ubenyttet hen — være 45 %.

Har Erhververen paa en eller anden Maade kontraktmæssigt overtaget Værdistigningsskatten, regnes denne til Afhændelsesprisen; ligeledes forøges denne

med udbetalte Assurancesummer o. lign., der ikke er anvendt til Udbedring af sket Skade.

For Fastsættelsen af den skattepligtige Værdistigning og Beregningen af Skatten deraf er (som det fremgaar af det foregaaende og følgende) den Tid, hvori Sælgeren har ejet den paagældende Ejendom, af stor Betydning. Lovens Bestemmelser om Beregningen af dette Tidsrum giver Skatten en Art tilbagevirkende Kraft, hvilket forsvares med, at den er en indirekte Skat, som træffer Grundbesidderen i det Øjeblik, da han realiserer en Gevinst. Normalt er det for Skatteberegningen tilgrundliggende Tidsrum Tiden fra dengang Grundstykket erhvervedes til det blev afhændet, dog ikke udover 40 Aar; men er det arvet eller erhvervet ved en anden skattefri Retshandel, er det Tiden fra den sidste skattepligtige Retshandel til den næste, selv om en saadan »skattepligtig« Retshandel ligger forud for Lovens Ikrafttræden. Tilbagevirkende Kraft faar Skatten, idet ogsaa Erhvervelser, som ligger forud for Lovens Ikrafttræden, gøres til Udgangspunkt for Ejendoms tidens Beregning, og den før Loven opstaaede Værdistigning saaledes beskattes. Dog griber man ikke længere tilbage end til 1. Januar 1885. Om Bestemmelsen af dette sidste Tidspunkt, det tidligste Loven kræver lagt til Grund for nogen Skatteberegning, har der staaet hæftige Stridigheder baade ved Rigsværdistigningsskattens og de fleste kommunale Værdistigningsskatters Indførelse. For det finansielle Udbytte af Skatten i første Omgang er Valget da ogsaa af den allerstørste Betydning; en iøvrigt ret skarp Værdistigningsskat kommer i Praksis

i en lang Aarrække til at give et meget magert Resultat, hvis ikke man tager de Værdistigninger ind under Skatten, som er indtraadte i den sidste Menneſkealder, men som realiseres efter Lovens Ikrafttræden. Der ligger i denne Griben tilbage til et Tidspunkt længe før Lovens Ikrafttræden et betydningsfuldt (og for Ejerne af Grundværdierne overordentlig farligt) Forbillede. Man begrundes den med, at Skatten er en indirekte Skat, som under en ſærlig Form rammer de Værdier, der omsættes, og denne Begrundelse er formelt uangribelig. I Realiteten har man gennemført noget af den Konfiskation af Grundværdierne, som Georgeister og ligesindede kræver. Forskellen mellem det, som er gennemført i Tyskland, og en georgeistisk Grundværdibeskatning er paa dette Punkt egentlig kun formel. Selve Principet om den tilbagevirkende Kraft voldte dog mindre Vanskelighed end Bestemmelsen af Tidspunktet, hvor man skulde begynde. Det blev med ikke ringe Styrke forlangt, at man skulde gaa tilbage til det Aar, da Riget blev dannet; thi Rigsværdistigningsafgiften blev jo netop begrundet med Henviſning til de mægtige Værdistigninger, denne politiske Nydannelse havde haft. Rigsregeringen, som principielt anerkendte 1870/71 for det rigtige Tidspunkt at begynde med, foretrak kun at gaa et kvart Aarhundrede tilbage, fordi man for den overvejende Del af Riget ellers m. H. t. Fastsættelsen af Grundværdierne vilde være henvist til Skøn, hvis Upaalidelighed vilde bevirke Uligheder i Behandlingen. — Egentlig kunde man — naar man overhovedet »griber tilbage« — med den største Ret gribe tilbage til den sidste skattepligtige Omsætning (hvorved man jo ogsaa undgik de

altid omtvistelige Værdiansættelser); men herimod anførtes, at saa vilde Skatten blive for haard mod adskillige Grundejere. Rationelt kan Tidspunktet $\frac{1}{1}$ 1885 altsaa ikke forsvares; det er valgt af rent praktiske Grunde.

Af Lovens Hovedbestemmelser skal endnu selve Tariffen omtales: Skatten udgør ved en Værdistigning af ikke mere end 10 % af Tiltrædelsesprisen 10 % af Værdistigningen; for hver yderligere 20 % Værdistigning stiger Skatten 1 %, og naar altsaa ved en Værdistigning af 190 % en Højde af 20 %; herfra stiger Skatten for hver 10 % Værdistigning med 1 %, og naar saaledes ved en Værdistigning af 290 % sin højeste Sats 30 %. — Har man besiddet det paa-gældende Grundstykke i længere Tid, bliver der ydet Rabat i Skatten; for hvert fulde Aar, Besiddelsen har varet, nedsættes den med 1 % af sit Beløb. Er Grundstykket erhvervet før den 1. Januar 1900, er Rabatten endog 1,5 % for hvert Aar af Besiddelsestiden indtil 1. Januar 1911. Endelig bortfalder alle Skattebeløb under 20 Mark — ja der foregaar slet ingen Ansættelse, naar man skønner, at denne Minimumsstørrelse ikke naas.

Indtil det allersidste blev der lavet om paa Skattens Højde. Kraftig kan man ingenlunde kalde den, hverken i Forhold til, hvad man med, i al Fald teoretisk Ret kunde tage — 100 % — eller til, hvad man havde taget ved de kommunale Skatteordninger, der gik forud for Rigsloven. En Mulighed for, at Skatten bliver noget kraftigere end efter Lovens Skala, ligger deri, at der aabnes Kommunerne Adgang til at opkræve Tillæg til den Del af Skatten, som tilfalder

dem; men det er jo langt fra givet, at dette Tillæg vil blive almindeligt. En meget vægtig Indvending mod det Enderesultat, man naaede, er det store Fradrag i Skatten for de Skatteydere, der har besiddet deres Ejendom i lang Tid; den Begunstigelse af den lange Besiddelse, som ligger heri, er for en rationel Betragtning for stor, og den kan let bidrage til yderligere at hæmme Grundstykomsætningen.

Som nævnt afløser Rigsværdistigningsafgiften de indtil $\frac{1}{1}$ 1911 gældende kommunale Skatteordninger. Kommunerne skal af Rigsafgiften have 40 % af det Skatteudbytte, der falder i deres Distrikt, 10 % tilfalder Forbundsstaten som Godtgørelse for Opkrævningsomkostningerne, 50 % tilfalder Riget.

Blandt Lovens tekniske Bibestemmelser findes meget af ikke ringe Interesse; men her skal dog kun nævnes et ganske enkelt Punkt: Man var klar over, at Skatteberegningen i mange Tilfælde vil blive saa vanskelig, at Skatteyderen ikke med nogen virkelig Sikkerhed kan finde det Beløb, han vil komme til at betale. Da nu Skatten kan komme til at øve en ikke helt ringe Indflydelse paa, om en Grundstykhandel vil svare sig eller ej, har man aabnet Adgang til at faa Beregningen over Skattegrundlaget udført, indtil det Tidspunkt Begæringen derom fremsættes, selv om ingen Handel er foregaaet; man maa blot betale Omkostningerne derved og finde sig i den Ubehagelighed, at de Beregninger, som paa Forhaand anstilles, bliver gældende ved en eventuel senere Handel, enten de er til Skade eller Gavn for Skatteyderen.

Den tyske Rigsværdistigningsafgift har ved Siden

af den almindelige finansvidenskabelige Interesse en speciel Interesse, set paa Baggrund af de danske Forhold, og der skal i det følgende gøres nogle Bemærkninger om den Lære, vi her hjemme kan drage af det tyske Eksempel.

Den tyske Lovs Tilsynekomst opfordrer i første Linie til at drøfte det Spørgsmaal, om vi her i Danmark bør indføre en for hele Landet ensartet Værdistigningsafgift, som efter det tyske Mønster muligvis med en Del af sit Udbytte skulde tilfalde Kommunerne, eller om en eventuel Værdistigningsafgift helt bør overlades Kommunerne ogsaa m. H. t. Indførelse og Indretning.

For at gøre sig dette Spørgsmaal klart, er der et andet, som først maa besvares herhjemme — men som man i Tyskland i Forvejen havde besvaret — nemlig om man, naar man overhovedet anerkender Berettigelsen af en Grundværdistigningsbeskatning — bør realisere denne Beskatning i Form af specielle Afgifter paa de med enkelte særlige Foranstaltninger fremkaldte Værdistigninger, eller man bør indrette en for det paa-gældende Omraade (Stat, Kommune) almindelig Afgift. Som sagt var dette Spørgsmaal i Tyskland løst allerede inden Rigsværdistigningsskattens Indførelse: de kommunale Værdistigningsskatter var almindelige i den Forstand som ovenfor angivet. Herhjemme har vi foreløbig levet i de specielle Værdistigningsafgifters Tegn: Afgiften til Anlægget af Esbjerg Havn ifølge Loven af 19. Juni 1908, Jærnbaneskylden ifølge Loven af 18. April 1910 og endelig det ikke gennemførte Forslag til en Garnisonsskyld. Det har muligvis været nødvendigt at gaa frem ad denne Vej her i Landet

for at faa Værdistigningsskatterne gjort til et anerkendt Led af vort Skattevæsen, og dog er det et Spørgsmaal, om det ikke lige saa godt kunde være naaet ved at søge en almindelig — kommunal, statslig eller blandet — Værdistigningsafgift gennemført. I sig selv er de specielle Afgifter nemlig lidet heldige. En langt bedre Form for det offentlige til at faa dækket en Del af sine Udgifter ved særlige for Grundejerne paa de paagældende Steder fordelagtige Foranstaltninger er utvivlsomt Bidragene, saaledes som de f. Eks. ydes af Grundejerne i København ved Gadernes Asfaltering. De specielle Værdistigningsafgifter har den Hovedfejl, at de forøger de i Forvejen meget betydelige Vanskeligheder ved Fastsættelsen af den skattepligtige Værdistigning. Thi det lader sig vel som Regel med nogenlunde Sikkerhed afgøre, om en Ejendom er steget i Værdi i en vis Periode; men med Sikkerhed at henhøre denne Værdistigning eller en Del af den til en bestemt Aarsag, f. Eks. et Jærnbaneanlæg, er som oftest meget vanskeligere, og ganske haabløs bliver Opgaven, naar en indtraadt Værdistigning skal henføres med bestemte Andele til flere Aarsager. Man tænke sig f. Eks., at Garnisonsskylden var blevet vedtaget og bl. a. var kommen til at paahvile Næstved. Naar nu den projekterede Bane Næstved—Ringsted—Hillerød blev bygget, og der saaledes i Næstved skulde foretages Vurdering saavel til Garnisonsskyld som til Jærnbaneskyld, kunde man blive stillet overfor ganske uløselige Problemer. Man tænke sig f. Eks. Vurderingen af en Grund med en Ladebygning i Udkanten af Næstved: Ejeren af denne Ejendom har haft en betydelig Fordel saavel af Garnisonen som af den nye Bane, og Grunden

med Laden stiger fra 6000 Kr. til 12000 Kr. Hvad enten nu Værdistigningsafgiften udredes ifølge en Vurdering som ved Jærnbaneskylden eller efter en opnaaet Salgsgevinst som i Tyskland, maa man først undersøge, om Ejeren selv har bidraget til Værdistigningen; kan han paavise dette og gøre Rede for, hvor meget hans Arbejde o. s. v. har betydet, formindskes den skattepligtige Værdistigning med et tilsvarende Beløb, og man naar paa denne Maade ved ovennævnte Ejendom maaske derefter til en skattepligtig Værdistigning af 4000 Kr. eller 66 % af den oprindelige Værdi. Saa langt er man nogenlunde paa det tørre i de fleste Tilfælde; men det er næsten selvindlysende, at man henvises til altfor subtile Overvejelser — thi om Beregninger vil der normalt ikke kunne blive Tale —, hvis man skal fastsætte, hvor stor en Del af Værdistigningen der skyldes, at Næstved har faaet 200 Rytteriheste mere, og hvor meget der falder paa den Konto, at Forbindelsen med Oplandet er blevet bedre.

Til dette rent praktiske men saare vigtige Argument mod de specielle Værdistigningsafgifter kommer et mere moralsk. Det vil for hver Gang en saadan speciel Værdistigningsafgift bliver paalagt i Anledning af en eller anden Statsforanstaltning føles som noget af et Overgreb fra Statens Side, at den i nogle Tilfælde giver uden at tage (man kan jo ikke paalægge Værdistigningsafgift i Aarhus, fordi Teatret faar et Statstilskud) og i andre giver med den ene Haand og tager med den anden. At Staten ikke slipper for at faa et meget odiøst Skær over sin Handlemaade, saa man jo tydeligt ved Garnisonsskylden. De specielle Værdistigningsafgifter faar let samme Ry som Kupon-

beskatning. Dette hænger sammen med, at den specielle Værdistigningsafgift føles som Dobbeltbeskatning, hvad den jo ogsaa er blevet ved Jærnbaneskylden.

Det maa derfor sikkert siges at være tilraadeligt at følge det tyske Eksempel med at gøre Værdistigningsskatten almindelig indenfor dens territoriale Omraade i Stedet for at hænge den paa Reform- og Bevillingslove.*)

Vender man sig dernæst til Spørgsmaalet om den almindelige Værdistigningsskat som kommunal eller statslig Skat, møder man netop paa dette Punkt mange lærerige Ting ved den tyske Rigslovs Tilblivelse. Det har indtil de allersidste Aar været godt Latin, ja næsten Dogme, at Grundværdiernes Bevægelser stod i saa nøje Sammenhæng med den kommunale Politik, at Grundværdistigningsafgiften naturligt tilkom de kommunale Kasser. Denne Doktrin, som netop i Tyskland var særlig højt i Kurs, har med Rigsværdistigningsskatten faaet et alvorligt Grundskud. Under Forhandlingerne blev det atter og atter fremhævet, at de store Stigninger i Grundværdierne, som navnlig er fremkomne i og ved Berlin og ved flere af de vesttyske Industri-stæder, dels er en direkte Følge af de ved det tyske Riges Dannelse skabte Institutioner, dels af de stærkt forøgede Afsætningsmuligheder, det mægtige Rige med sin store politiske Magt og særlig dets Flaade har

---

*) Den hidtil brugte Fremgangsmaade fører ogsaa let til, at Staten tager mere, end den bør. Eks.: Loven om en Jærnbane fra Rødby til Rødby Havn, hvor Staten ganske umotiveret tager hele Jærnbaneskylden og dog samtidig siger, at denne »svares i Overensstemmelse med« Lov af 18/4 1910, en Fremgangsmaade, mod hvilken der da ogsaa — om end svagt — blev protesteret i Rigsdagen.

skabt den tyske Industri. I denne stærke Fremhæven af Rigets værdiskabende Evne ligger en Underkendelse af Lokalpolitikens afgørende Betydning for Grundværdierne, og de gamle Dogmer blev da ogsaa ofte under Forhandlingerne stærkt angrebne. — Man fristes til at sige: Men hvad gør Tysken ikke for Penge? og man har for saa vidt Ret til det, som mangen en god gammel finansvidenskabelig Doktrin kvæles af Hensyn til en slunken Rigskasse. Der var dog meget rigtigt i de til Forsvar for Rigsværdistigningsskatten anførte Argumenter. Det er saaledes utvivlsomt i meget høj Grad det tyske Riges Eksistens, der har gjort Berlin, Rigshovedstaden, saa mægtig, og derved skabt Grundværdistigninger af ganske svimlende Højde, har gjort Rixdorfs Bønder til »Millionenbauern« og til en Fabel for hele Verden.

Man kan da spørge: er den danske Stat en »værdiskabende« Faktor af lignende Betydning eller i hvert Tilfælde af en saadan Betydning, at man kan hævde dens økonomiske Berettigelse til at opkræve en Værdistigningsafgift i Stedet for at overlade den til Kommunerne? En Begivenhed, der i økonomisk Betydning kan maale sig med det tyske Riges Grundlæggelse i 1870—71, kan ikke paavises i den danske Stats Historie i det sidste halve Aarhundrede, og vor Krigsmagt eller Udenrigspolitik kan ikke siges at have aabnet Erhvervs- muligheder for Borgerne, der har afsat sig i stigende Grundværdier; den danske Stats Toldpolitik har heller ikke givet Anledning til store Grundværdiers Opstaaen. Alt i alt maa man saaledes indrømme, at den danske Stat ikke gennem sin Politik har skabt en økonomisk-politisk Berettigelse for, at den beslaglægger Grundværdistig-

ningsafgiften og lukker Kommunerne ude. Paa den anden Side maa det dog erindres, at Staten i mangfoldige Tilfælde ved enkelte Foranstaltninger har bidraget til Grundværdiernes Stigning og derigennem har et Krav paa at faa en Andel i en Grundværdistigningsafgift. Delte man f. Eks. en almindelig Værdistigningsafgifts Udbytte mellem Stat og Kommuner saaledes, at Staten fik en Trediedel og Kommunerne to Trediedele, vilde man vistnok faa en ganske heldig Ordning af dette Spørgsmaal. Sammenligner man dette Delingsforhold med det tyske: Halvdelen, en Tiendedel og fire Tiendedele, maa man erindre, at Kommunerne dér havde en Forhaandsret til Værdistigningsafgiften, som Riget krænkede dybt ved Loven af 14. Februar 1911; den Halvdel, Riget faar, vejer derfor moralsk mere end numerisk.

Den tyske Lov giver dernæst Anledning til at drøfte Spørgsmaalet om Værdistigningsafgiftens Form. Man har fra første Færd i Tyskland valgt Omsætningsafgiften, der rammer Værdistigningen indirekte, og man havde fra Tilhængerne af Rigsværdistigningsafgiften saa meget desto større Grund til at holde fast ved Omsætningsafgiften og fremhæve dens Karakter af indirekte Skat, som Doktrinen om, at kun disse Skatter kan benyttes af Riget, synes at være overordentlig livskraftig. I Praksis staar altsaa Omsætningsafgiften paa tysk Grund med Palmerne i Hænderne, og i Teorien synes dens Talsmænd stadig at være i Flertal; dog hæver der sig ogsaa Røster*) for

*) Jvf. de foran anførte Skrifter af Professor Biermer i Giessen og Borgmester Weissenborn i Halberstadt, der begge er Forsvarere for den direkte Værdistigningsafgift.

den direkte Værdistigningsafgift hvilende paa selve Værdistigningen, uanset om den er bleven realiseret gennem en Omsætning. At vi her i Landet hidtil kun har anvendt direkte Værdistigningsafgifter saavel i gennemførte Love som Forslag, maa vistnok anses for at være en Fordel, og der kan i denne Forbindelse være god Grund til at advare mod altfor meget at tage Hensyn til det tyske Forbillede, der jo i Forbindelse med det engelske (som ogsaa i det væsentlige bygger paa Omsætningsprincippet) utvivlsomt vil øve en meget stærk Indflydelse paa Overvejelserne herhjemme.

Det anføres til Gunst for den indirekte Værdistigningsskat, at der ved den er færre Vanskeligheder ved Bestemmelsen af den skattepligtige Værdistigning end ved den direkte. I nogen Grad, men ikke i saa høj Grad som paastaet, er dette vel rigtigt, og Omsætningsafgiften har jo i hvert Tilfælde den Fordel, at selve Udgangspunktet for den skattepligtige Værdistignings Bestemmelse: Prisforskellen i det store og hele er solidere end Vurderingsafgifternes tilsvarende Størrelse: Forskellen mellem Vurderingssummerne, selv om fiktive Priser ogsaa paa dette Omraade bliver en Faktor, man maa regne med.

I Disfavør af Omsætningsafgiften taler derimod det Moment, at den langt lettere end Vurderingsafgiften lader sig omgaa, naar der ved Grundstykhandelen vælges Omsætningsformer, som Skatten har vanskeligt ved at komme til Livs; der udvikler sig her let en Jagt imellem Grundejerne for at finde nyt Skalkeskjul og Lovgivningsmagt samt Administration for at finde nye Midler til at eludere Modpartens Anstrængelser. Netop den tyske Lovgivning viser denne Vanskelighed

meget tydeligt. Om man med den nye Rigslovs meget rummelige §§ 2 og 3 har lukket alle Sunde for Skatte-snyderne i videste Forstand, vil vise sig. Det kan imidlertid ikke nægtes, at man med Beskatningen af Værdistigningen paa Andelene i et Grundejerselskab, som træder i Stedet for selve Grundværdistigningsafgiften, er kommen noget bort fra det egentlige Beskatningsgrundlag, og at Skatten i noget for høj Grad bliver indirekte. Praktisk lettere anvendelig synes den engelske Lovs Bestemmelser om, at Værdistigningen paa Selskabers Ejendomme beskattes efter Vurderingsmetoden; men den bryder paa den anden Side Princippet groft. — Man har som foran nævnt i Tyskland af forskellige Grunde lagt Vægt paa at gøre Værdistigningsskatten til en indirekte Skat; men disse Grunde har kun til Dels Gyldighed i Danmark, og selve dette at søge en Skattekilde udnyttet gennem en indirekte Skatteform i Stedet for gennem en direkte, har man en vis Ret til paa Forhaand at være imod. — Rent fiskalt er den direkte Værdistigningsskat at foretrække for den indirekte; samme Udbytte forudsat har den første den Fordel at give en nogenlunde stabil Indtægt, medens den sidste — hvad Erfaringerne har vist — svinger meget stærkt efter Konjunkturerne. — Socialpolitisk (et i denne Forbindelse vigtigt Synspunkt) er den direkte Værdistigningsafgift at foretrække, da den virker til at fremme Omsætningen af Grundstykkerne, hvad der selvfølgelig ikke altid men dog som oftest vil være heldigt for Boligforholdenes Udvikling. Saa fremt den indirekte Afgift overhovedet faar nogen Virkning paa de sociale Forhold, risikerer man, at det i første Linie bliver uheldige Virkninger, de mere in-

direkte Følger bliver maaske nok gavnlige, men de er paa den anden Side mere problematiske.

Hovedargumentet mod den direkte Værdistigningsafgift og for den indirekte er dette: Grundejeren har ikke nogen forøget Skatteevne, fordi hans Grundstykke er steget i Værdi, og man bør ikke belaste ham med højere Skat, saalænge han ikke har mere at betale af; først naar Værdistigningen er realiseret ved en Om sætning, foreligger der en Konjunkturgevinst, som man kan beskatte. — Uden at komme dybere ind paa Debatten herom, der jo er ført saa ofte, skal det kun fastholdes, at Værdistigningsafgiften paalagt efter Vurdering selvfølgelig maa kunne kapitaliseres og lægges paa Grunden som en Prioritet, der forrentes efter den sædvanlige Rentefod; opfyldes dette Krav, vil Afgiften komme til at virke som en aarlig Omkostning for Grundejeren ved Besiddelsen af Grundstykket. I mange Tilfælde vil Grundens Værdistigning være Resultatet af højere Udbytte af Grunden, og Skattebetalingsevne vil da følges med Skattepligt; i nogle Tilfælde er det Spekulationsværdi, Jorden har, og Skatten vil da rimeligvis komme til at hæmme Grundspekulationen, i hvert Tilfælde vil den usunde Spekulation, som regner med Luftslotte og andre usikre Værdier, blive stærkt ramt, men det skal jo netop ogsaa være den gavnlige Virkning af Skatten.
